

Rijk is de zee, rijk bovenmate. Toen het scheppingswoord sprak, roepende de dingen, die niet zijn, alsof ze waren, luidde het tot de aarde slechts: „De aarde brenge levende zielen voort;” de vogels ontstonden op het bevel: „Het gevogelte vliege in het uitspansel des hemels;” maar tot de zee klonk het Goddelijk woord met macht: „Dat de wateren overvloedig voortbrengen een gewemel van levende zielen.” En als de daad antwoordt op het woord, dan klinkt ook de herhaling: „En God schiep de groote walvissen, en alle levende wemelende zielen, welke de wateren overvloedig voortbrachten.” Van dien overvloed was de Psalmddichter getroffen, toen hij zong: „Deze zee, die groot en wijd van ruimte is, daarin is het wemelende gedierte, en dat zonder getal, kleine gedierten met groote.”

Kleine gedierten met groote!

Welk een wezen is de walvisch! Bij hem zijn de grootste landdieren als dwergen bij een reus; zijn maat overtreft de hunne tot in het tienvoudige. Onder al de mammoths en mastodonten, die de aarde bewoonden in voor-historische tijden, onder al de sauriërs, reuzenhagedissen, die toen de wateren beroerden, is geen zoo groot als hij. De mensch heeft hem zóó gejaagd in alle zeeën, dat hij zijn toevlucht heeft moeten zoeken in de uiterste streken van het Noorden en het Zuiden, en ook daar nog wordt hem niet vergund zijn volle lengte te bereiken; vijf-en-twintig meters bereikt hij slechts; in den tijd, dat ook de Nederlandsche visschersvloot ter „kleine visscherij” voer en traan kookte op Spitsbergen, mat hij er veertig. En aan die lengte is zijn breedte en dikte evenredig. Welk een lichaam! Maar voorts ook, zie de walrusen en zeeleeuwen, zie de zwaardvissen en zaagvissen, zie den haai, den hyena van de zee, gelijk Schiller hem gekenmerkt heeft, en ge bewondert de groote gedierten, waaraan de zee het leven heeft gegeven.

Maar ook *kleine* gedierten met groote!

Ik wil niet wijzen op den overvloed van vissen in elke grootte en in elke kleur, waarvan alle zeeën wemelen; ik noem slechts het aantal van vijftig-duizend eieren, dat één haring voortbrengt, gehoorzaam aan het woord: „Zijt vruchtbaar en vermenigvuldigt en vervult de wateren in de zeeën!” Liever laat ik u denken aan het kleine gedierte, aan de koralen, die nog steeds bij millioenen en milliarden te zamen bouwen aan de eilanden, en sedert de komst der Europeanen in Australië de Torresstraat reeds onbevaarbaar hebben gemaakt. Liever noem ik u de infusiediertjes, zichtbaar als ge een waterdruppel sterk verlicht en door sterk vergrootend glas afbeeldt op het doek. Een wereld in een waterdruppel! En een wereld van waterdruppelen, vertienduizendvoudig tot in herhalingen, ieder zulk een wereld van wemelende gedierten bevattend! Kan uw verbeeldingskracht het opnemen, zulk een wereld van werelden?

Kleine gedierten met groote!

Maar dan ook, welk een rijkdom van levensvormen naast den rijkdom van levensbestaan. De zee heeft niet enkel haar plantengroei gelijk de aarde, niet enkel haar zoogdieren, haar insecten en haar weekdieren, maar God schonk haar den nieuwen scheppingsvorm, den visch, die met zijn kieuwstelsel de levenslucht haalt in het water, waar elk dier van de aarde verdrinkt, een scheppingsgedachte, afzonderlijk gegeven voor de wateren. En voorts

vindt ge daar, wat de aarde ook niet kent, de dierkoloniën, die ieder een afzonderlijk leven hebben, en toch tevens een gemeenschappelijk bestaan. Een koraalbloempje is een wezen met eigen daden, en dus, zij het misschien met weinig bewustzijn, toch met eigen wil, en tegelijk bouwt die bloem aan het gemeenschappelijke huis, dat leven blijkt te hebben, getuige de beweging en de voortplanting der mededeelingen van het eene lid der kolonie aan de andere. Een wonder, die koraalwereld, waarbij ge na den eersten blik moeite hebt te kiezen, of gij denken moet aan een plant of aan een fraai gevormd gesteente, totdat nader onderzoek u leert, dat ge te doen hebt met een kolonie van dieren.

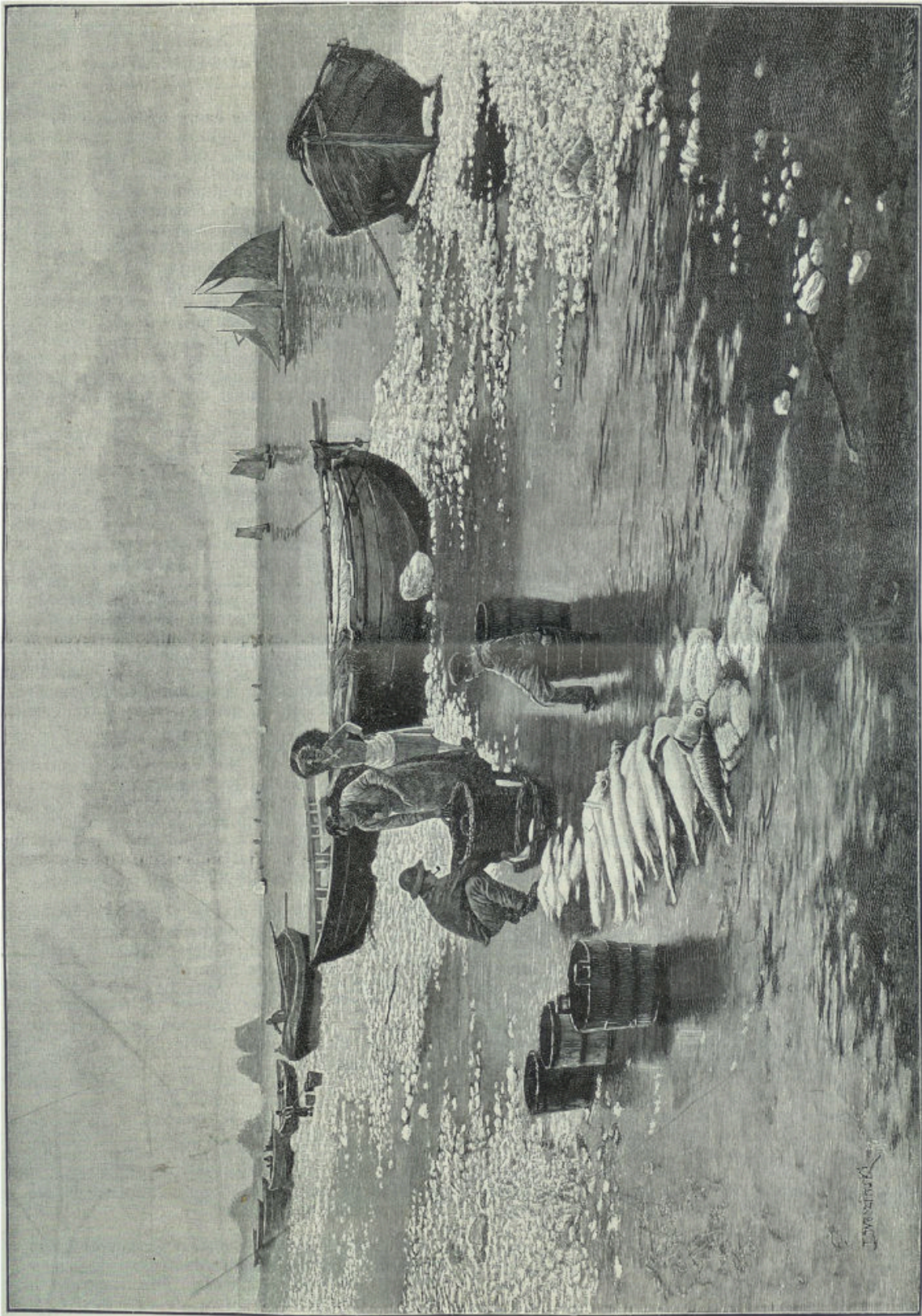
En dan denk ik aan de sponsen, de algen, de zeesterren, tot ik eindelijk afdaal tot het protoplasma, het levend slijm van den zeebodem, waarbij ook het nauwkeurigt onderzoek nog geen organen aantoonde, zoodat we het kennen als levend, maar zonder werktuigen van voeding of ademhaling of voortplanting, maar intusschen zich voedende, ademende, en zich vermenigvuldigende, en spijsje gevende aan die millioenen en milliarden zeebewoners, die dagelijks wachten op God, dat Hij hun hunne spijsje geve te Zijner tijd.

Welk een rijkdom van levensvormen. Maar ook welk een rijkdom van geheimzinnigheden! Die zwijgende visch, die nimmer door enig geluid uiting geeft aan zijn hartstochten. Die onophoudelijke strijd om te leven, de eene van den ander, waar bijna geene zich met planten, allen zich met het vleesch van andere dieren voeden. En dan die diepte, donker, stil, waar het menschenoog en het menschenoor, zoo het er doordringen kon, geen indruk van de buitenwereld, noch van de bovenwereld zou ontvangen. Daar dringt het licht der zon niet door; daar drukt het water met verpletterend gewicht, zoodat wij alle leven er onmogelijk zouden achten, — en zie, ook in die diepte is leven, rijk ontplooid leven in allerlei, dikwijls vreemdsoortige vormen, een wereld alleen, afgescheiden van de wereld der bovenzee, der aarde, der lucht. En de geheimzinnige wezens, die er kruipen en wandelen en zwemmen, ze zien, ze hebben oogen. Maar ook, ze geven licht. Waartoe zouden oogen dienen, zoo er geen licht was!

Een rijkdom van geheimzinnigheden. Maar ook een rijkdom van invloed!

Het land strekt zijn invloed niet verder uit dan tot zijn naaste omgeving. Het heeft invloed op zijn plantengroei en zijn bewoning, en op den geest van den mensch, die het landschap elken dag aanschouwt. Maar de zee oefent haar invloed uit tot op honderden uren afstand van haar kusten. Zij scheidt de landen, maar zij verbindt ze tevens door de bewegelijkheid van haar wateren. Zij brengt planten en zaden over van de eene kust naar de andere, en bezorgt plantengroei en bewoonbaarheid aan haar eilanden. Zij scheidt de volkeren, maar zij verbindt ze tevens door de bevaarbaarheid van haar oppervlakte. Hoeveel gemakkelijker laat zij zich doortrekken dan het land. Zij plaatste geen bergketens en geen afgronden in den weg; zij biedt gelegenheid om overal de rechte lijn te volgen naar het doel. Recht door zee! Door die scheiding en verbinding tevens heeft de zee ontzaglijken invloed gehad in de historie der volken. Zij hield de volken afgezonderd en gaf hun gelegenheid zich te ontwikkelen ieder op zijn eigen wijze naar den aanleg en naar de omgeving, die God een iegelijk had meegegeven en aangewezen, en tegelijk, zoodra de mensch de zee waagde te bevaren, bracht dezelfde zee invloed ten goede en ten kwade over van volk op volk. Ze verhinderde, dat de menschheid één eenvormig volk werd; ze zorgde tevens, dat de menschheid zich niet oploste in vele menscheden.

En welk een invloed oefent de zee uit in de natuur. Zij geeft damp. Een eenvoudig woord, maar hoe wijd van omvang! Regen en sneeuw en hagel en dauw, zegen en verwoesting brengt zij over de aarde. Zij geeft de

bergen grondstof tot de vorming der rivieren, en koestert door deze de oevers tot vruchtbaarheid en welvaart. Zij strekt haar invloed op het klimaat uit zoover gebergten haar niet tegenhouden of de wind haar dampen niet terugblaast. En het land, dat haar invloed ontberen moet, wordt een dorre woestijn, naakt en ledig, onbewoonbaar, dood. De zee geeft leven. Alle leven, zoo zeiden reeds de oude Grieken, heeft zijn oorsprong in de zee.

Rijk ook is haar invloed op de vorming van het karakter der menschen, die met haar in aanraking komen. De herdersvolken worden denkers, door de rust van hun omgeving; de landbouwende volken leeren kalm zijn en afwachten, dat de vrucht rijpt en de oogst den arbeid vergoedt; maar wie de zee bevaren ter koopvaart of ter vischvangst, worden door gelijke rust geleid tot gelijke stille overpeinzing, worden door gelijken langen duur van des arbeids resultaat geoefend in gelijke kalmheid en afwachtende volharding; doch daarenboven staalt de zee door onafgebroken strijd, door onafgebroken bedreiging met levensgevaar het karakter tot koenheid, tot vastberadenheid, tot geestestegenwoordigheid, tot heldenmoed, gelijk de jachtgevaaren in het hooggebergte en in de wildernis den jager vormen tot den held, die in de oergeschiedenis der menscheid reuzenvormen aanneemt. Wat herdersleven, landbouw en jacht ieder afzonderlijk vormen, dat doet de zee alleen; daarom heeft de zeeman zulk een sterk uitgesproken type, zoodat ge en lichamenlijk en geestelijk hem onmiddellijk van ieder ander onderscheidt. Daarom heeft ook een zeevarend volk altijd een eigen plaats ingenomen onder de volken, een eigen levenstaak gehad.

Maar rijk is ook de macht, die de zee uitoefent op haar beschouwer. Beeld u maar in, dat ze u onverschillig is, die eentonige zee. Zeg maar, dat een stadsplein met fraaie gebouwen, dat een laan met schoon geboomte, dat een landschap met aangename vergezichten meer indruk op u maakt, meer tot u spreekt dan de zee! Maar als ge haar eenmaal hebt leeren kennen, dan roept ze u altijd weer terug, en wil ze niet weten van uw geringgachting, van uw versmading. Ze lokt u, ze trekt u tot zich; ge richt toch uw schreden weer naar haar stranden; en dan laat ze uw gewilligheid niet onvergolden. Zij geeft u te genieten een oneindige verscheidenheid, meer dan het stadsplein, meer dan de boomenlaan, meer dan het landschap u geven kan. Nu eens ziet ge haar oppervlakte vredig en kalm met zachte deining, die u noodigt tot een spelevaart; dan dartelen de golven en huppelen en bruisen, zoodat ge lust krijgt aan een groote reis naar onbekende streken; en dan verheffen zich de baren en rollen majestueus voort en breken in groote kammen van schuim, en volgen elkander onophoudelijk, onophoudelijk, dat ge vraagt, vanwaar ze komen, uit welke onuitputtelijke voorraadschuur. Heden welft zich over de zee het effen hemeldak, wolkenloos en windeloos, en de blauwe hemel kaatst groen terug in het kalme water; morgen is de hemel grauw en de zee wordt geelgroen, dat ge huivert bij den aanblik. En dan weer spiegelen zich wolkgevaarten in het water, wolkgevaarten van fantastische vormen, zooals ge ze diep landwaarts in niet aantreft. Heden schijnt de hemel de zee te verlichten, en morgen straalt van de zee het licht naar boven tegen de wolken. Heden breken haar golfjes aan uw voet, morgen ziet ge ze breken op eenigen afstand van de kust. En dat gaat zoo voort, altijd anders, nooit gelijk. De zee houdt zich eentonig voor wie zich niet oefent in het opmerken van haar rijkdom; wie haar leert kennen, bewondert haar elken dag opnieuw, elken dag meer. De zee kennen is haar liefhebben, en wie haar liefheeft, dien doet ze genieten van haar rijkdom.

A. L.

Brieven uit Amerika.

(Slot van Brief XXV.)

Enige dagen later had ik het voorrecht John Graham Brooks persoonlijk te ontmoeten op de letterkundige receptie, die Vrijdagsavonds ten huize van Mr. Joseph B. Gilder, een bekende figuur in de Amerikaansche letterkundige wereld, gegeven wordt. Mr. Gilder is editor van *The Century*, een letterkundig tijdschrift van den eersten rang, waarin o.a. Mrs. Humphry Ward's laatste roman *Fenwick's Career* werd gepubliceerd. Een der interessantste mannen, die ik gedurende mijn verblijf in Amerika ontmoet heb. Ik haastte mij deze opmerking aan Mrs. M. S., die mij vergezeld, mee te deelen, want zij kon het mij maar niet vergeven, dat ik de Amerikaansche vrouwen over 't algemeen interessanter vond dan de Amerikaansche mannen. Ja, er bij had gevoegd, dat ik de Amerikaansche vrouw hooger stelde dan de Europeesche, maar den Europeeschen man hooger dan den Amerikaanschen. Ik was dus blij met iedere nieuw-ontdekte uitzondering op dezen regel, die ik haar mededeelen kon.

De dichter Henry van Dyke — een oude kennis uit Princeton — was ook onder de gasten. Een dochter van Mark Twain zong. Ook ontmoette ik de schilderes Miss Carl, die het portret van de keizerin-weduwe van China gemaakt heeft. Wat zij over haar ervaringen in dat land en aan dat hof gepubliceerd heeft, heeft ook in de Hollandsche bladen de ronde gedaan. Een andere dame, met wie ik kennis maakte, was in Holland geweest, vertelde, dat zij nog een paar woorden Hollandsch kende, en zeide, om dit te bewijzen, iets, waaruit ik met den besten wil ter wereld niets anders kon opmaken dan: „verschrikkelijke overschoenen.” Toen ik haar dit in 't Engelsch vertaalde, begon zij te lachen en zeide, dat het dat onmogelijk zijn kon. Het had iets te maken met de begrafenis van een generaal. En het woord had in alle couranten gestaan. Zijn „verschrikkelijke overschoenen” (of wat zij dan zeide) waren ook begraven. Nu was het mijn beurt te lachen, en te zeggen, dat het dat onmogelijk zijn kon! 't Werd een moeilijk geval, en geen van tweeën wilden wij het opgeven. Er kwam een groepje belangstellenden om ons heen staan, allen even benieuwd naar den afloop. Eindelijk ging mij het licht op. Het Hollandsch, dat de Amerikaansche onthouden had, was: „stoffelijk overschot.”

Later op den avond maakte ik met John Graham Brooks kennis. Ik sprak hem onmiddellijk over de Hollandsche schrijvers over Amerika: Tutein Nolthenius, Muller, Knobel, mijn vader, en vertelde hem, hoe eenstemmig zij waren in hun gunstige indrukken van zijn vaderland. Hij kende geen Hollandsch, maar schreef de namen en titels der boeken op. Hij deelde mij zijn plan mee, om ook de talen van kleinere landen te leeren, ten einde zijn studie over Amerika's critici in Europa te kunnen voltooien, en hij drukte zijn leedwezen uit, dat geen der Hollandsche boeken over Amerika vertaald waren.

Deze avond was een der aangenaamste, die ik in New-York heb doorgebracht. „Ik geloof niet,” zegt Max Orell, sprekende over de Amerikaansche letterkundige en kunstkringen, „dat men een wellevender, vriendelijker, gastvrijer, geestiger en schitterender gezelschap kan vinden, of ook zich maar kan voorstellen.”

Een andere typische New-York-season-lezing, die ik bijwoonde was die, welke Woensdagmiddags door Mrs. F. gegeven werd in het huis van Mrs. Hoagland, gezegd te zijn het mooiste huis in New-York. Mrs. F. heeft haar fortuin verloren, wat in Amerika nooit zoo erg is, als men maar de vereischte Amerikaansche eigenschappen heeft